

УДК 37.013

І. Г. Коляда

старший викладач кафедри управління інформаційно-освітніми проектами
Дніпропетровського обласного інституту післядипломної педагогічної освітиІНФОРМАЦІЙНО-ОСВІТНІЙ ПРОСТІР ТА ІНФОРМАЦІЙНО-ОСВІТНЄ СЕРЕДОВИЩЕ:
СПРОБА ФІЛОСОФСЬКОЇ РЕФЛЕКСІЇ

Сучасна система освіти під впливом розвитку інформаційно-комунікаційних технологій зазнає значних змін. Широке використання комп'ютерної техніки та телекомунікаційних технологій в освітньому процесі додають нових ознак освітній системі. Ми є свідками становлення системи «відкритої освіти» з новим змістом її елементів та новими умовами освітньої діяльності. Специфічні умови навчання, опосередкованого комп'ютером, мають певні дидактичні та педагогічні особливості, надають нові просторово-середовищні можливості. Інформатизація освіти, як один з напрямків освітніх трансформацій, супроводжується появою у науці нових термінів.

Трансформації в освіті зумовили появу різних механізмів організації інформаційно-освітнього простору. Таким чином з'явилося розшарування даного поняття: інформаційно-освітній простір класу, навчального закладу, регіональний інформаційно-освітній простір, глобальний інформаційно-освітній простір тощо. Поява цього феномену змушує науковців звернутися до переосмислення уявлень про достатню сталі поняття, такі як «простір» та «середовище». Лексичне оперування новими поняттями поставило перед науковцями низку запитань, які й донині потребують найширшої міжгалузевої рефлексії. Необхідність дослідження співвідношення понять «інформаційно-освітнє середовище» та «інформаційно-освітній простір» зумовлена певними суперечностями, що існують у науковому пізнанні нових інформаційно-освітніх реалій, зокрема поширенням використання цих понять та відсутністю узагальнень щодо їх системно-структурних зв'язків.

Звичайно, що поняття, які перебувають у центрі цього дослідження мають ґрунтовну історію аналізу у межах філософії. Серед парадигмальних різнопланових наукових доробків цієї проблематики, необхідно виокремити роботи І. Ньютона [13], Е. Гуссерля [5], П. Сорокіна [18], Л. Віготського [3], М. Хайдеггера [21] та інших.

Саме П. Сорокін уперше висловив ідею розглядати всі явища, що відбуваються у суспільстві, поміченими у соціальний простір [18].

Е. Гуссерль досліджував простір як «середовище», утворене взаємодією людей між собою. Простір взаємодії він уявляв світом, що усвідомлюється як універсальний горизонт [5, с. 317]. В. І. Гинецинський також не розмежовував цього поняття. У своїх роботах освітній простір він розглядав як суто теоретичну форму існування освітнього середовища [4].

Освітнє середовище як об'єкт, в якому існують або відсутні умови та можливості розвитку, стало предметом вивчення відомих науковців. Л. С. Віготський розробив теорію «зони найближчого розвитку», на предметно-розвивальному середовищі побудовано теорію навчання Я. А. Коменського, М. Черноушек описав психологію життєвого середовища [3; 22].

Застосування терміну «освітній простір» у сучасній педагогіці вивчали І. Фрумін, Б. Ельконін, О. Ю. Маркова [20; 11]. До речі, І. Фрумін і Б. Ельконін першими у радянській педагогіці використали цей термін.

Об'єктом досліджень А. А. Андреева, В. Б. Мойсеева, В. І. Солдаткіна, В. А. Ясвіна визначене інформаційно-освітнє середовище [1; 12; 17; 25].

Проблематикою співвідношення понять «середовище» і «простір» займалися А. А. Веряев, В. А. Касторнова, Л. А. Проніна, І. К. Шалаєв, І. Шендрик [2; 7; 15; 24]. Тлумачення термінів за сутнісно-компонентною специфікою і

модульне їх подання здійснили В. Г. Кремень та В. Ю. Биков [9].

Мета статті є проведення порівняльного аналізу понять «інформаційно-освітній простір» та «інформаційно-освітнє середовище» як філософських категорій.

Інформатизація освіти зумовила широке вживання нових термінів предметно-інформаційних утворень: інформаційно-освітнє середовище, інформаційно-освітній простір, глобальний освітній простір, відкрита освіта та інших. У зв'язку з цим, терміни «інформаційно-освітній простір» та «інформаційно-освітнє середовище» набули широкого вжитку у сучасній спеціальній літературі, інколи використовуються як синоніми або ототожнюються. Разом з тим, на нашу думку, поняття «інформаційно-освітній простір» несе додаткову, відмінну від терміну-супутника, свою ознаку. Тож ця стаття є спробою провести порівняльний аналіз понять «інформаційно-освітній простір» та «інформаційно-освітнє середовище» для подальшого їх коректного вживання.

Враховуючи багатоконпонентність цих понять, спробуємо вилучити та розглянути їх окремі дефініції – «інформаційно-освітній», «простір», «середовище», «освітнє середовище», «освітній простір».

Контекстом поняття «інформаційно-освітній» є:

- складові теорії інформації, а саме – джерело інформації, передавач, канал передачі, приймач, адресат;
- складові теорії комунікації – суб'єкти комунікації, мова комунікації, канал передачі інформації, правила комунікації, мережева взаємодія;
- складові освітньої системи, до яких віднесемо ієрархію, зміст, форми, технології, методи та прийоми освіти.

Зіставляючи контекст «інформаційно-освітній» до понять «простір» і «середовище», здійснимо спробу відстеження формування фундаментальних понять «простір» і «середовище».

В історії розвитку просторово-часових уявлень поняття простору пройшло декілька етапів осмислення: релігійно-міфологічний, натурфілософський і науково-філософський. Очевидно, що це поняття пов'язана зі спробами розуміння навколишнього світу та самоідентифікації.

Звернемося до філософського словника, де простір трактується як характеристика матерії (буття), усіх її проявів і рівнів, що визначає можливості руху і розвитку [8, с. 164]. Таке розуміння простору сформувалося на основі спостережень за розташуванням об'єктів стосовно один до одного, враховуючи об'єм, протяжність і час.

До кінця XIX століття абстрактний простір у філософських поглядах зберігав своє абсолютне і об'єктивне значення місця, де відбуваються різні процеси буття. Його абсолютність проявлялась у незалежності від будь-яких систем, а об'єктивність – у відношенні до конкретних подій.

У XX столітті концептуальні просторові акценти змінюються – пізнання простору відбувається у феноменологічному аспекті, згідно з яким, простір «конструюється» діяльністю свідомості суб'єкта. Простір, як феномен, охоплює не тільки фізичну сферу буття, а розповсюджується на гуманітарно-культурну. Простір вивчається з точки зору того, хто його спостерігає та емоційно сприймає. Таким чином, простір стає категорією відносною, залежною від інших процесів і феноменів. М. Хайдеггер, спростовуючи сприйняття простору як загального «вмістилища» об'єктів з певним порядком, висловлює думку: «Ні простір у суб'єкті, ні світ у просторі, але скоріше простір у сві-

ті» [21]. Сферами прояву простору є економічні, духовні, політичні, соціальні ознаки, що стало однією з причин появи концепції множинності простору.

У сучасній філософській термінології простір трактується як фундаментальне поняття людського мислення, що відображає множинний характер існуючого світу, його неоднорідність [19, с. 581].

Простір – деяка множина структурно упорядкованих об'єктів та їх ідентифікаторів, яка подається моделлю, що відображає логічну структуру групування та упорядкування ідентифікаторів об'єктів даного простору [9, с. 4].

Враховуючи інтерес даного дослідження, скориставшись концепцією множинності простору, є необхідність зупинитися на соціологічному підході до аналізу простору. Проблему виникнення та існування «соціального простору» вперше визначив Г. Зіммель, опублікувавши працю «Соціологія простору» [6].

На нашу думку, досить цікавою є концепція соціального простору, яку окреслив П. Сорокін, висунувши ідею про можливість і необхідність розглядати все різноманіття явищ, які відбуваються у суспільстві, поміченими у соціальному просторі. Таким чином, простір являє собою сукупність соціальних відносин (зв'язків), в які вступає будь-який індивід з іншими індивідами, групами і суспільством у цілому [18]. П. Сорокін наголошує на тривимірності соціального простору, відповідно до напрямків соціальної стратифікації: економічної, політичної та професійної.

Спираючись на діяльнісний підхід визначення простору (як простору, що розкривається сукупністю вчинків, практичних дій...) у соціальному просторі виокремлюється освітній простір.

Предметом дослідження О. Веряєва, В. Гінецинського, Б. Єльконіна, І. Фрумїна став освітній простір, як певна частина соціального простору, як певна територія, де здійснюється освітня діяльність. У сучасній педагогіці змістове поле освітнього простору достатньо широке. О. Леонова розглядає освітній простір як педагогічну реальність і окреслює найбільш розповсюджене поле його визначень:

- використання терміну як метафори або синоніма поняття «освітнє середовище»;
- трактування як територіальної категорії, де відбуваються явища в освітній та соціальній практиці;
- визначення освітнього простору як одного з рівнів соціального простору;
- значення терміну як результату інтеграції існуючих елементів системи освіти [10, с. 11].

Трансформації, що відбуваються в освіті, змушують розглядати освітній простір у контексті процесів глобалізації. На сучасному етапі розвиток філософського пізнання простору відзначається узагальненням поглядів на простір, спробами вироблення єдиної теорії, яка зможе об'єднати простір мікро-, макро- і мегасвіту. Уточнюються окремо: світовий освітній простір, міжнародний освітній простір, європейський освітній простір, освітній простір школи тощо.

Безперечним є факт, що у сучасній філософії одночасно з'являються та розробляються теорії, що описують різні форми простору та їх взаємодію. Так, у середині освітнього простору дослідниця О. Ю. Маркова виокремлює: інформаційний простір, комунікативний простір та дисциплінарний простір. З огляду на освітній простір, вона вважає, що це внутрішня структура освітньої реальності, порядок, який формує ієрархію інформаційних потоків, систему комунікативних просторів та педагогічних відношень [11, с. 23]. Такий підхід дає можливість осмислювати простір, як простір процесів і пов'язаних з ним понять.

У цьому контексті розглянемо поняття «інформаційно-освітній простір», бо саме воно розкривається через сукупність процесів і соціальних зв'язків з усіма групами.

На тлі означених нами теорій, що підготували наші просторові уявлення та надали концептуальну базу філософії з огляду на багатомірність простору, поняття «інформаційно-освітній простір» виникло досить пізно, коли

інформаційно-комунікаційні технології почали активно використовувати в освіті. Загальноприйнятого визначення цього поняття не існує, воно трактується, певною мірою, фрагментарно. Поняття позначає різні феномени, які пов'язані між собою наявністю інформації, взаємодією учасників освітньої діяльності, результатом якої є створення та передача інформаційного продукту.

Інформаційно-освітній простір досить часто пов'язують з поняттям «інформаційно-освітнє середовище». Практика використання цих понять як тотожних має своє пояснення.

По-перше, довгий час у дослідженнях, пов'язаних з освітою, переважає середовищний підхід. Середовище розглядається як найближче оточення об'єкта, у взаємодії з яким система формує і проявляє свої властивості. У тлумачному словнику С. І. Ожегова і Н. Ю. Шведової подано значення середовища як «речовини, що заповнює простір, ...тіл, що оточують будь-що, умов, сприятливих для існування і породження будь-чого» [14].

Предметом нашого інтересу є людина, тому слід розглянути людиноцентричне трактування даного поняття. У філософському розумінні соціальне середовище буття людини означається як «оточуючі людину соціальні, матеріальні і духовні умови її існування та діяльності. Це середовище визначально впливає на формування і розвиток особистості. У той же час, під впливом людини воно змінюється. У процесі цих перетворень змінюється і сама людина» [16, с. 1271].

Як будь-яке середовище, освітнє формується компонентами загального середовища суспільства (умовами, ресурсами, факторами), які взаємодіють з освітою. Л. С. Віготський визначив «ідеальну форму середовища» – освітнє середовище з активною сферою взаємодії трьох його суб'єктів: активний вчитель, активний учень, активне середовище між ними [3].

По-друге, відсутність чіткого визначення поняття «інформаційно-освітній простір» передбачає можливість розглядати його не як теоретичну абстракцію, а як модельне уявлення – певну конструкцію, що відповідає практичним потребам.

По-третє, багатоваріантність визначень терміну «інформаційно-освітнє середовище» призводить до значного звуження змісту цього поняття. Наведемо декілька трактувань. В. Б. Мойсєєв дає визначення інформаційно-освітнього середовища як єдиного інформаційно-освітнього простору, побудованому за допомогою інтеграції інформації на традиційних та електронних носіях та комп'ютерних телекомунікаційних технологіях взаємодії [12, с. 58]. Під інформаційно-освітнім середовищем, за версією В. І. Солдаткіна, розуміється системно організована сукупність засобів передачі даних, інформаційних ресурсів, протоколів взаємодії, апаратно-програмного та організаційно-методичного забезпечення, орієнтована на задоволення освітніх потреб користувачів [17]. А. А. Андрєєв визначає інформаційно-освітнє середовище як педагогічну систему з підсистемами її забезпечення (фінансово-економічна, матеріально-технічна, нормативно-правова і маркетингова, менеджменту) [1]. В. А. Ясвін розмежовує технічну складову, що базується на комп'ютерно-телекомунікаційних технологіях, та змістовну, як систему впливів і умов формування особистості <...> що містяться у соціальному і просторово-предметному оточенні [25, с. 17]. Звернемо увагу, що спільним у наведених нами визначеннях, є системна особливість інформаційно-освітнього середовища.

У ґрунтовній роботі «Категорії «простір» і «середовище» особливості модельного подання та освітнього застосування» В.Г. Кремень і В.Ю. Биков за основу порівняння взяли саме системну характеристику. Тлумачення термінів простір і середовище мають базуватися на системному підході, зокрема, відповідно до принципу загальності систем (передбачає, що як системи можуть розглядатися усі без винятку об'єкти і процеси об'єктивного світу), всі

об'єкти, що входять до складу простору і середовища, як і самі простір і середовище, є системами [9, с. 4].

Узагальнюючи розробки сучасних дослідників, спробуємо відтворити загальні погляди щодо співвідношення середовища – простір, освітнє середовище – освітній простір.

Попри те, що ці поняття дуже близькі та взаємообумовлені, вони нетотожні. Так, І. Шендрік з цього приводу зауважує, що поняття «освітній простір» та «освітнє середовище» розрізняються тим, що, по-перше, середовище характеризується статичністю, у той час як простір – динамічністю, оскільки формує та відображає елементи складної системи соціальних зв'язків закладу освіти. По-друге, на відміну від середовища, простір характеризується суб'єктивним сприйняттям. По-третє, середовище – це даність, а простір є результатом конструктивної діяльності [24, с. 46]. Тобто, на суб'єктивному рівні освітній простір сприймається як певне середовище. Суб'єктивне сприйняття простору призводить до використання цього поняття як синоніму освітнього середовища.

Цікавою, на наш погляд, є позиція В. А. Касторнової щодо співіснування даних понять. Освітнє середовище і простір вона розглядає як складові соціального простору: природне середовище – соціальне середовище – освітнє середовище – освітній простір [7]. Соціальний простір, у широкому сенсі (соціокультурне макросередовище) породжує освітній макропростір, якому належать освітні мікросередовища. Таким чином, освітні середовища (медіа – називає їх В. А. Касторнова) перетворюються в освітній простір і становлять його сутність. Саме ця позиція підтверджує погляди Л. С. Виготського про те, що не існує єдиного незмінного середовища, воно розпадається на самостійні, ізольовані одне від одного, частини [3, с. 401]. На думку багатьох учених, як для простору, так і для середовища характерними є певні умови, пов'язані між собою, які можуть впливати на людину. Але на відміну від простору, що може існувати незалежно від людини, для середовища обов'язковою є присутність людини та її взаємодія з оточенням.

Навпаки, середовище, на думку Л. А. Проніної, є складовою простору, оскільки не містить суб'єктів спілкування, а розташоване «між ними» [15]. Відповідно, простір, у процесі функціонування, створює всередині себе або «бере до свого кола» притаманне лише йому середовище. Ця позиція дозволяє чітко розмежувати поняття, а надалі уточнити їхню термінологію. Дослідниця визначає інформаційно-освітній простір як простір відношень усіх суб'єктів освіти і процес взаємодії, що є результатом освітньої діяльності в умовах інформатизації.

В. Г. Кремень і В. Ю. Биков теж говорять про категорії простору і середовища як про взаємопов'язані, взаємообумовлені, проте окремі категорії. Категорію середовище вчені пов'язують з суттєвим оточуючим простором певної системи. Але, наголошують, що будь-яка система не є частиною свого середовища і не входить до його об'єктного складу. Таким чином, в єдиному цільовому просторі можуть існувати середовища різних систем, що доводить не тотожність даних понять [9, с. 6].

Розглядаючи інформаційно-освітній простір як результат конструктивної діяльності, варто погодитися з думкою І. В. Шалигіної, що на відміну від інформаційно-освітнього середовища, простір не «створюється», а «структурується», «культивується» суб'єктами і динамічною мережею їх взаємодії [23].

З позиції сучасного погляду та системного підходу, деякою мірою у дискусійному плані здійснена спроба дати відповідь на запитання: в якому співвідношенні знаходяться поняття «простір» і «середовище». Використання нового змістовного значення поняття «інформаційно-освітній простір» та його розмежування з «інформаційно-освітнім середовищем» дозволяє будувати певну логічну відповідність у наукових поглядах останніх років.

Отже, між цими поняттями є багато спільного: обидва належать до освітньої системи, виступають зовнішнім оточенням до суб'єктів освітньої діяльності. Середовище пе-

редбачає занурення суб'єкта у нього з метою подальшого впливу, у кращому разі, удосконалення. Тоді як простір виконує більш широкі та глобальні функції впливу на особистість.

Зрозуміло, що поняття «інформаційно-освітній простір» стає домінуючим, логічно підпорядковує собі інші філософські поняття, змушуючи переосмислювати їх та оновлювати. Ця тенденція вимагає подальшого ґрунтовного аналізу.

Література

1. Андреев А. А. Педагогика высшей школы. Новый курс : [учеб. пос.] / А. А. Андреев. – М. : МЭСИ, 2002. – 264 с.
2. Веряев А. А. От образовательных сред к образовательному пространству: понятие, формирование, свойства / А. А. Веряев, И. К. Шалаев // Педагог. – 1998. – № 4. – С. 34-38.
3. Выготский Л. С. Педагогическая психология / Л. С. Выготский, под ред. В. В. Давыдова. – М. : Педагогика-Пресс, 1999. – 536 с.
4. Гинецинский В. И. Проблема структурирования образовательного пространства / В. И. Гинецинский // Педагогика. – 1997. – № 3. – С. 10-15.
5. Гуссерль Э. Кризис европейского человечества и философия / Э. Гуссерль // Вопросы философии. Культурология. XX век: Антология. – М. : Юрист, 1995. – С. 308-311, 317-327.
6. Зиммель Г. Избранные работы / Г. Зиммель. – К. : Ника-Центр, 2006. – 440 с.
7. Касторнова В. А. Развитие становления понятия образовательного пространства, базирующегося на информационно-образовательной среде / В. А. Касторнова // Теория и практика общественного развития. – 2012. – № 10. – С. 107-111.
8. Короткий філософський словник-довідник / І. П. Чорний [та ін.]. – К. : А.С.К., 2006. – 340 с.
9. Кремень В. Г. Категорії «простір» і «середовище»: особливості модельного подання та освітнього застосування / В. Г. Кремень, В. Ю. Биков // Філософія освіти. Теорія і практика управління соціальними системами. – 2013. – № 2. – С. 3-16.
10. Леонова О. Образовательное пространство как педагогическая реальность / О. Леонова // Alma mater. – 2006. – № 1. – С. 9-14.
11. Маркова О. Ю. Идеальные модели и реальность образовательного процесса (социально-философский анализ) : автореф. На соискание ученой степени д-ра филос. наук / О. Ю. Маркова. – СПб, 2001. – 40 с.
12. Моисеев В. Б. Комплексный подход к формированию информационно образовательной среды высшего учебного заведения / В. Б. Моисеев // Проблемы инженерного образования. – 2005. – № 2. – С. 57-60.
13. Ньютон И. Математические начала натуральной философии / И. Ньютон ; пер. с лат. и коммент. А. Н. Крылова. – М. : Наука, 1989. – 685 с.
14. Ожегов С. И. Толковый словарь русского языка: 80 000 слов и фразеологических выражений / С. И. Ожегов, Н. Ю. Шведова // Российская академия наук. Институт русского языка им. В. В. Виноградова – 4-е изд. – М. : Азбуковник, 1999. – 944 с. [Електр. ресурс]. – Режим доступа: http://www.lib.ru/DIC/OZHEGOW/ozhegow_s_q.txt
15. Пронина Л. А. Открытое культурно-образовательное пространство как образовательная парадигма общества знаний / Л. А. Пронина // Аналитика культурологии: электрон. науч. издание. – 2007. – № 1 (7). [Електр. ресурс]. – Режим доступа: <http://www.analiculturolog.ru/index.php?module=ssubjects&func=viewpage&pageid=277>
16. Советский энциклопедический словарь / Научно-редакционный совет: А. М. Прохоров (пред.), М. С. Гиляров, Е. М. Жуков [и др.] – М. : Советская энциклопедия, 1980. – 1600 с.
17. Солдаткин В. И. Информационно-образовательная среда открытого образования / В. И. Солдаткин // Центр информационно-методической поддержки образования. – 2006. [Електр. ресурс]. – Режим доступа: <http://cimes.univer.omsk.su/associations/IOS/>
18. Сорокин П. А. Социальная мобильность / Питирим Сорокин ; пер. с англ. М. В. Соколовой. – М. : Academia : LVS, 2005. – 588 с.

19. Философский словарь / Сост. И. В. Андрущенко [и др.]. – К. : А.С.К., 2006. – 1056 с.

20. Фруммин И. Д. Образовательное пространство как пространство развития («Школа взросления») / И. Д. Фруммин, Б. Д. Эльконин // Вопросы психологии. – 1993. – № 1. – С. 25–32.

21. Хайдеггер М. Бытие и время / М. Хайдеггер ; пер. с нем. В. В. Библихина. [Электр. ресурс]. – Режим доступа: http://royallib.com/read/haydegger_martin/bitie_i_vremya.html#0

22. Черноушек М. Психология жизненной среды / М. Черноушек ; пер. с чеш. И. И. Попа. – М. : Мысль, 1989. – 174 с.

23. Шалыгина И. В. Гуманитарный потенциал информационно-образовательных сред и пространств (на примере региональной модели дистанционного повышения квалификации) / И. В. Шалыгина. [Электр. ресурс]. – Режим доступа: http://didactika.edu3000.ru/gumanitar_potencial_inf_sredy

24. Шендрик И. Г. Образовательное пространство субъекта и его проектирование / И. Г. Шендрик. – М. : АПК и ПРО, 2003. – 56 с.

25. Ясвин В. А. Образовательная среда от моделирования к проектированию / В. А. Ясвин – М., 2001. – 39 с.

Анотація

Коляда І. Г. Інформаційно-освітній простір та інформаційно-освітнє середовище: спроба філософської рефлексії. – Стаття.

Автор, розглядаючи поняття «інформаційно-освітній простір» та «інформаційно-освітнє середовище», здійснює їх аналіз з точки зору наукових досліджень у царині виникнення, становлення та розвитку. Розглянуто розвиток наукових уявлень про простір, констатовано тенденцію розвитку наукової думки, що свідчить про множинність його форм у сучасному світі. Представлено думку вчених про зв'язок між освітнім простором та освітнім середовищем, а також про їх особливості. Надано тлумачення термінів предметно-інформаційних утворень: «інформаційно-освітній простір» та «інформаційно-освітнє середовище». Крім того, дано співвідношення понять у різних наукових аспектах.

Ключові слова: інформаційно-освітній простір, інформаційно-освітнє середовище, простір, середовище, соціальний простір, соціальне середовище, освітній простір, освітнє середовище.

Аннотация

Коляда И. Г. Информационно-образовательное пространство и информационно-образовательная среда: попытка философской рефлексии. – Статья.

Автор, рассматривая понятие «информационно-образовательное пространство» и «информационно-образовательная среда», осуществляет их анализ с точки зрения научных исследований в области возникновения, становления и развития. Рассматривая развитие научных представлений о пространстве, автор констатировал тенденцию научной мысли о множественности его форм в современном мире. Представлено мнение ученых о связи между образовательным пространством и образовательной средой, а также об их особенностях. Дано толкование терминов соответствующих предметно-информационных образований: «информационно-образовательное пространство» и «информационно-образовательная среда». Кроме того, дано соотношение понятий в разных научных аспектах

Ключевые слова: информационно-образовательное пространство, информационно-образовательная среда, пространство, среда, социальное пространство, социальная среда, образовательное пространство, образовательная среда.

Summary

Kolyada I. H. Information and educational field and information and educational environment: an essay of philosophical reflection. – Article.

The author, considering the concept of 'information and educational field' and 'information and educational environment', analyzes them from the point of view of scientific research in the field of origin, formation and development. The evolution of scientific knowledge of space is considered; a development trend of scientific thought is stated, which suggests the multiplicity of its forms in the modern world. The view of scientists about the connection between the educational space and the educational environment, as well as their features, is presented. Given the interpretation of subject-related information entities: 'information and educational field' and 'information and educational environment'. Furthermore, the correlation of notions is provided in various scientific aspects.

Key words: information and educational field, information and educational environment, field, environment, social space, social environment, educational field, educational environment.